

Kirkko turvapaikkana

Suomen ekumeenisen neuvoston julkaisuja
LXXXII

Kirkko turvapaikkana

Suomen ekumeeninen neuvosto

2007

TOIMITTAJA

Sari Kuvaja, viestinnän suunnittelija, toimittaja

TYÖRYHMÄ

Jan Edström, TM, baptistipastori, Kyrkans Central för det Svenska Arbetet ja Kirkon Ulkomaanavun kouluttaja

Ville Hoikkala, OTM, lakimiesyrittäjä

Marja-Liisa Laihia, FM, ev.lut. kirkon maahanmuuttajatyön sihteeri

Sanna Ylä-Jussila, TM, ev.lut. pastori, Suomen ekumeenisen neuvoston projektisihteeri

KANNEN KUVA

Jeesus pesee opetuslastensa jalat. Staro Nagoritsanon luostari, Makedonia (*Kuva: Johannes Karhusaari*).

ISBN 978-952-9529-42-1

ISSN 0784-350X

Suomen ekumeenisen neuvoston julkaisuja LXXXII

Kirkkohallituksen monistamo, Helsinki 2007

Rakkauden teot

Laupias Herrani, anna minulle rakkauden tekoja, niin että ahkeraisin tahtosi täyttämässä, kulkisin kärsivien rinnalla, neuvoisin eksyneitä, auttaisin köyhiä, hoitaisin puutteessa olevia, lohduttaisin murheellisia, rohkaisisin masentuneita, kuivaisin itkeviltä kyyneleet ja antaisin anteeksi vihollisilleni. Sinun rakkaan Poikasi Jeesuksen Kristuksen, meidän Herramme kautta. Aamen.

*Mikael Agricolan rukouskirja
(Muokkaus Juhani Holma)*

Näin kohtaat turvaa hakevan

1. Kun ulkomaalainen saapuu seurakuntaan, kirkkoon, leirikeskukseen tai luostariin, ota hänet vastaan ystävällisesti ja huolehdi hänen välittömistä tarpeistaan.
2. Pysy rauhallisena.
3. Jos henkilö on hädissään, rauhoita häntä.
4. Jos kieli tuottaa ongelmia, etsi paikalle joku, joka voi auttaa selvittämään, mistä on kysymys. Muista ystävällisyys ja sanattoman viestinnän vaikutus.
5. Ota yhteyttä seurakunnan diakoniatyöntekijään, diakoniatoimikuntaan, maahanmuuttajatyöstä vastaavaan henkilöön tai kirkkoherraan/johtavaan pastoriin.
6. Ryhtykää selvittämään henkilön tilannetta.
7. Pyytäkää nähtäväksi turvaa hakevan kaikki turvapaikkahakemukseen liittyvät ja muut hakijan tilanteeseen liittyvät asiakirjat. Muistakaa luottamuksellisuus, tiedot ovat arkaluontoisia.
8. Neuvotelkaa asiantuntijoiden, erityisesti pakolaisoikeutta tuntevan lakimiehen kanssa
9. Lukekaa paperit yhdessä henkilön kanssa. Tulkkausapua voi etsiä esim. lähetysjärjestöjen kautta.
10. Pohtikaa tilannetta rauhassa ”yön yli”, jotta voisitte muodostaa tilanteesta kokonaiskuvan.

-
11. Huomioikaa turvaa hakevan henkinen tila ja huolehtikaa hänen päivittäisestä jaksamisestaan.
 12. Keskustelkaa ja pohtikaa yhdessä erilaisia mahdollisuuksia, myös vapaaehtoista kotiinpaluuta.
 13. Huolehtikaa omasta jaksamisestanne yhdessä.
 14. Torjukaa turvaa hakevan mahdollisia harha- ja epäluuloja.
 15. Älkää tehkö mitään ilman asianomaisen omaa suostumusta.
 16. Viekää näkemyksenne ja esityksenne kirkko turvapaikkana -käytännön soveltamisesta seurakunnan johdolle tai kirkkoherralle ja seurakuntaneuvostolle päätöksen tekemistä varten.
 17. Organisoikaa vapaaehtoisverkosto, joka huolehtii henkilön asumisesta ja käytännön elämisen tarpeista niin kauan kuin henkilö vii-
pyy seurakunnan tiloissa.
 18. Selvittäkää turvaa hakevalle seurakunnan päätöksen sisältö ja myös se, miten pitkään kirkko turvapaikkana -käytäntö ja talou-
dellinen tukeminen voivat jatkua.
 19. Ottakaa yhteys paikalliseen poliisiin ja tiedottakaa, että seurakunta on ottanut huolehtiakseen kyseisestä henkilöstä uuden turvapaikka- tai oleskelulupakäsittelyn aikaansaamiseksi.
 20. Ryhtykää kokoamaan mahdollista uutta todistusaineistoa ja lau-
suntoja yhteistyössä autettavan ja hänen lakimiehensä kanssa.

Sisältö

Näin kohtaat turvaa hakevan.....	4
Esipuhe	7
1. Johdanto.....	9
2. Kirkko turvapaikkana -käytännön periaatteita.....	10
3. Miten kirkot tarjoavat suojaa?	16
4. Kirkkojen kokemuksia käytännöstä.....	22
5. Maailman pakolaistilanne ja turvapaikanhakijat Suomessa	26
6. Yhteystietoja.....	32

Esipuhe

Pakolaisuus liittyy olennaisesti ekumeenisen liikkeen historiaan. Lähetyskentiltä ja ylioppilasliikkeestä alkunsa saanut kristittyjen ykseysaate eteni sata vuotta sitten teologian ja diakonian alueelle. Niistä järjestettiin merkittäviä konferensseja otsikolla *Faith and Order* ja *Life and Work*, ja pioneerien innostus alkoi vaikuttaa kirkkojen opetukseen ja työhön. Ekumenia sai kuitenkin ratkaisevan sysäyksen vasta, kun yhteistyöneuvottelut raukesivat tyhjiin toisen maailmansodan takia. Akaateeminen ja kirkkopoliittinen keskustelu jäi syrjään, ja tuli tekojen aika. Vihollisuuksien raunioittama Eurooppa haastoi kirkot auttamaan hajalleen heitettyjä pakolaisia, kaikkensa menettäneitä evakkoja ja karsimysten kurimuksen läpikäyneitä keskitysleiri- ja sotavankeja. Käytännön toiminta turvaa tarvitsevien hyväksi toi kirkot tosiasioiden äärelle ja välttämättömään yhteistyöhön. Vähitellen uskallettiin tehdä tunnusteluita sovinnon rakentamiseksi viholliskansojen välille ja rohjettiin katsoa peiliin holokaustin syyllisyyttä. Eurooppa-keskeinen ekumenia ei ollut entisensä, kun oppi- ja yhteistyöneuvottelut jälleen avattiin. Sodan ja vääryyden aiheuttama hätä oli pakottanut kirkot uudelleen suhteeseen keskenään. Se muutti myös niiden näkökulmaa teologiaan ja diakoniaan ja muistutti siitä, että kristityn elämän tulisi muodostaa eheä kokonaisuus.

Raamatun mukaan suhde muukalaiseen keskuudessamme on suhde ihmiseen, toiseen Luojan luomaan. Samalla se on suhde Jumalaan. Lähimmäisen palveleminen ei ole seurausta vakaumuksesta, vaan osa itse uskon salaisuutta, Jumalan kohtaamista. Turvaa tarvitsevan kanssaihmissen hahmossa itse Kristus on ovellamme, luonamme, kohdattavanamme. Pyhän ehtoollisen sakramentti alttarilla johdattaa kirkon jäsenet lähimmäisen sakramenttiin – Kristuksen vastaanottamiseen kaikissa ihmisissä. Mitkään muut arvot eivät voi mennä tämän uskon mysteerin yli: suljetut ovet taloudellisen itsekkyyden, etnisen erilaisuuden tai kulttuurisen vierauden takia kertovat muusta kuin Kristususkosta.

Uskon, että maahamme tulevilla turvaa tarvitsevilla lähimmäisillä on tärkeää annettavaa meille laiskoille suomalaisille kristityille. Me tarvitsemme sitä pakolaista ja turvapaikanhakijaa, joka on jätetty yksin, tämän maailman vallanpitäjien armoille. Me tarvitsemme lähimmäisen sakramenttia. Hän antaa meille mahdollisuuden olla lähimmäisiä ja oppia uudestaan jotain kaikkein olennaisinta kristillisestä uskostamme.

Heikki Huttunen
Suomen ekumeenisen neuvoston pääsihteeri

1. Johdanto

Kirkot ja uskonnolliset yhteisöt ovat perinteisesti tarjonneet fyysistä ja henkistä turvaa eri tavoin vainotuille ihmisille. Nykyisin kirkko turvapaikkana -käytännöllä tarkoitetaan tilanteita, joissa yksittäinen henkilö tai perhe kääntyy kirkon – käytännössä seurakunnan tai kristillisen yhteisön – puoleen hakeakseen turvaa, apua ja tukea kielteisen turvapaikkapäätöksen saatuaan. Seurakunnat eivät itse aktiivisesti pyri turvan tarjoamiseen tiloissaan. Kirkkotilojen käyttäminen turvapaikkana on äärimmäinen keino tilanteessa, jossa muita vaihtoehtoja ei ole ja jolloin ihminen kokee olevansa hengenvaarassa tai joutumassa sellaiseen

Tämän julkaisun tavoitteena on antaa seurakunnille ja uskonnollisille yhteisöille taustatietoja kirkko turvapaikkana -tilanteisiin valmistautumiseen sekä käytännön neuvoja näiden tilanteiden vastuulliseen hoitamiseen. Kirkko turvapaikkana -käytäntöön liittyy tiettyjä periaatteita, joiden mukaan kannattaa toimia. Lähtökohtana on, että jos joku pyytää kirkolta apua hengenvaaraan vedoten, kristityn seurakunnan velvollisuus on ottaa avunhakijan hätä vakavasti ja auttaa häntä kaikin tavoin. Kirkko turvapaikkana -tilanne käynnistyy aina turvaa hakevan aloitteesta, ei seurakunnan. Toiminta ei tähtää laillisen järjestyksen vastustamiseen, vaan sillä pyritään takaamaan ihmisten oikeudenmukainen kohtelu. Avun antaminen tähtää uuden turvapaikkakäsittelyn käynnistämiseen, turvapaikkaperusteiden huolelliseen uudelleen tutkimiseen ja kaikkien oikeuskeinojen käyttämiseen käsittelyn yhteydessä. Seurakunta tai yhteisö voi tarjota turvaa ja tukea karkotusuhan alla olevalle turvapaikanhakijalle siksi aikaa, kun hänen asiansa on uudelleen käsiteltävänä. Turvaa hakevan uskonnollisella taustalla ei saa olla vaikutusta seurakunnan päätökseen. Seurakuntia ja yhteisöjä kehoitetaan avoimeen prosessiin eli siihen, että ihmisiä ei piiloteta vaan heidän olinpaikkansa on poliisin tiedossa. Turvapaikan hakijoiden yksityisyyttä pitää kuitenkin suojella.

2. Kirkko turvapaikkana -käytännön periaatteita

1) Mikä on kirkko turvapaikkana -käytäntö?

Kirkko turvapaikkana -käytäntö perustuu sekä Raamatun auktoriteettiin että historialliseen perinteeseen. Raamatun opetus lähimmäisen rakastamisesta ja heikompien puolesta puhumisesta on hyvin selkeä.

Kirkko turvapaikkana -käytäntö on väkivallaton tapa vaatia oikeutta ja armoa tilanteessa, jossa laki tai sen tulkinta ovat osoittautuneet epäoikeudenmukaisiksi ja syrjiviksi. Jos viranomaiset uhkaavat lähettää turvapaikanhakijan tilanteeseen, jossa hän joutuu pelkäämään henkensä puolesta, seurakunta voi osoittaa rakkauttaan ottamalla hänet suojiinsa ja ajamalla hakijan asiaa viranomaisten suuntaan esimerkiksi hankkimalla lisätodisteita hakijan tilanteesta. Kirkon suojiin ottamista voidaan harkita myös vapautensa tai terveytensä puolesta pelkäävien kohdalla. Kirkon suojiin ottamisella tarkoitetaan tässä julkaisussa konkreettista kirkkotilaan majoittamista sekä henkisen ja hengellisen tuen ja turvan tarjoamista.

Kirkko turvapaikkana -käytännöllä ei ole laillista sitovuutta. Sen auktoriteetti perustuu turvapaikan tarjoavan yhteisön moraaliseen ratkaisuun. Päätös antaa suojaa perustuu Jumalan lain noudattamiseen: se on hengellinen päätös.

Kirkko turvapaikkana -tilanne syntyy aina turvaa hakevan aloitteesta. Kirkon käyttäminen väliaikaisena suojana merkitsee käytännössä vapaaehtoiseen vankeuteen suostumista, eikä siksi ole helppo ratkaisu. Suojassa oleva henkilö tarvitsee runsaasti seurakuntayhteisön tukea.

Turvan tarjoaminen kirkossa tai muussa seurakunnan tilassa on eri asia kuin piilottaminen. Jos henkilö tai perhe piilotetaan, heidän asiaansa ei voida ajaa yhtä tehokkaasti. Tästä syystä kannattaa toimia ”avoimin ovin” eli niin, että viranomaiset tietävät, missä kyseinen henkilö oles-

kelee. Kirkko turvapaikkana -käytännön lähtökohtana on avoimuus sekä turvaa hakeneen ihmisen asian ajaminen.

Kirkko turvapaikkana -käytännön voima perustuu moraalien ja paikallisen yhteisön tuen voimaan. Turvapaikan tarjoamisesta kannattaakin keskustella yhteisössä perusteellisesti ja tehdä siitä yhteinen päätös. Turvapaikan tarjoaminen sitä pyytävälle ei saisi koskaan olla yksittäisen työntekijän päätös, vaan päätöksellä olisi hyvä olla seurakunnan mahdollisimman laaja tuki. Päätös olisi parasta tehdä seurakuntaneuvostossa. Ajatuksena on, että seurakunta *yhteisönä* vetoaa turvapaikanhakijan asian uudelleen käsittelyyn puolesta.

2) Milloin turvaa tulisi antaa?

Turvapaikan tarjoaminen kirkosta on äärimmäinen toimenpide silloin, kun kaikki muut keinot on jo käytetty.

Turvapaikkaa tarjotaan vain, jos vähintään yksi seuraavista neljästä ehdosta täyttyy:

- Hakijalla on perusteltu vainon pelko
- Hänen perhe-elämänsä kohdistuu vakava uhka
- Hänen tähänastinen turvapaikkaprosessinsa ei ole ollut oikeudenmukainen
- Hänen turvapaikkahakemuskäsittelyynsä liittyvä tutkinta on ollut puutteellinen

Seurakunnissa kannattaa käydä periaatteellisia keskusteluja turvapaikkakäsittelyä jo ennen kuin akuutteja tilanteita syntyy. Turvapaikan tarjoamisesta on tehtävä seurakunnassa yhteinen päätös, jotta sillä, jolle turvapaikka tarjotaan, on yhteisön tuki takanaan. Tilanteen kartoitus on hyvä tehdä asiantuntijoiden kanssa keskustelemalla, kuitenkin turvapaikan pyytäjän suostumuksella.

Turvan tarve ja henkilön asioiden uudelleen käsittely voivat kestää viikkoja, kuukausia, jopa vuosia. Jokainen tapaus on erilainen, joten

seurakunnan kannattaa harkita, pitäisikö kussakin tapauksessa määrittää aikaraja kirkon käytölle turvapaikkana. Pitkittyneissä tilanteissa seurakunnan on aktiivisesti vaadittava viranomaisilta hakijan asian käsittelyä. Turvaa pyytävälle henkilölle on myös heti kirkko turvapaikkana -tilanteen alussa selvitettävä ne periaatteet, joista seurakunnassa on yhteisesti sovittu. Jokaisen turvaa hakevan kanssa periaatteet käydään yhdessä läpi ja keskustellaan siitä, mitä ne hänen kohdallaan merkitsevät. Hakijalle on myös syytä selvittää, miten pitkään häntä voidaan taloudellisesti tukea.

3) Mistä turvapaikka voidaan tarjota?

Perinteisesti turvapaikkana ovat toimineet sakraalitilat, joissa vietetään jumalanpalveluksia. Turvapaikkoina on käytetty kirkkoja, luostareita, temppeleitä ja moskeijoita. Turvapaikka voi olla myös muu seurakunnan osoittama paikka, esimerkiksi seurakuntakeskus tai leirikeskus.

Turvaa pyytävältä on hyvä kysyä, mikä on hänen oma tunnustuskuntansa ja toivooko hän pääsevänsä yhteyteen lähimmän sellaisen seurakunnan kanssa.

Asumistilan seurakunnassa täytyy olla turvallinen. Siellä täytyisi voida elää mahdollisimman normaalia arkea, peseytyä, laittaa ruokaa, nukkua ja viettää kohtuullista yksityiselämää. Henkilön tueksi on välttämätöntä muodostaa vapaaehtoisten tukiryhmä, joka huolehtii hänen elannostaan ja ylipäättään siitä, että hän tulee toimeen.

4) Miten kirkko turvapaikkana -tilanne päättyy?

Turvapaikanhakijan tilanne helpottuu väliaikaisesti heti, kun hän saa asiansa uudelleen käsittelyyn, eikä akuuttia karkotuksen uhkaa ole. Parhaassa tapauksessa kirkko turvapaikkana -tilanne päättyy siihen, että henkilö saa oleskeluluvan ja saa rauhassa asettua uuteen elämään yhteiskunnassa.

On kuitenkin mahdollista, että henkilön karkotus pannaan toimeen. Ulkomaalainen voidaan karkottaa Suomesta, jos hän oleskelee maassa ilman vaadittavia lupia tai hän on kykenemätön huolehtimaan itsensä. Käännytystilanteet syntyvät yleensä jo maahantulotilanteissa. Ulkomaalainen voidaan käännättää Suomesta jo rajalta, jos hänellä ei ole tarvittavia maahantulolupia. Hänet voidaan käännättää myös, jos hän passintarkastuksessa kieltäytyy antamasta tietojaan tai antaa ne väärin. Käännytykseen voidaan ryhtyä myös, jos maahan pyrkivällä ulkomalaisella ei ole varoja huolehtia itsestään tai hän todennäköisesti elättäisi itsensä epärehellisesti.

Käännytetyksi joutuu myös ulkomaalainen, jonka epäillään todennäköisesti syyllistyvän vakaviin rikoksiin tai olevan vaaraksi valtion turvallisuudelle.

Seurakunnan ei pidä jättää maasta poistettavaa yksin. Seurakunta voi saattaa hänet matkalle rukouksin ja siunauksin. Seurakuntien työntekijät ovat ammattitaitoisia rinnalla kulkijoita ja tukihenkilöitä. Poliisilta kannattaa selvittää, voiko joku työntekijöistä saattaa maasta poistettavaa lentokentälle. Lisäksi voi yrittää tiedustella, voiko esimerkiksi joku paikallisen kirkon tai järjestön työntekijä olla maasta poistettavaa vastassa kohdemaassa.

Turvapaikkakäytännön raamatulliset juuret

Omasta maasta lähteminen, siirtolaisuus joko omasta halusta tai pakon edessä ovat Raamatussa tuttuja teemoja. Abraham ja Saara lähtivät vaeltamaan kohti Jumalan heille osoittamaa maata, samoin tekivät Mooses ja hänen kansansa. Israelin kansa kasvoi Egyptin orjuudessa ja pakkotyössä. Uudessa testamentissa kerrotaan, kuinka Maria ja Joosef joutuivat pakenemaan vainoojia pienen Jeesus-lapsen kanssa.

Vanhassa testamentissa Jumala kehottaa israelilaisia perustamaan turvakaupunkeja, joihin rikoksesta syytetyt saivat paeta ja joista kellään ei ollut oikeutta heitä hakea. Turvakaupunkeihin paenneille turvapaikka tarjosi mahdollisuuden oikeusprosessiin. Turvapaikanhakijoita suojeltiin kostajilta. Jos turvapaikanhakija todettiin syylliseksi tekoon, josta häntä syytettiin, hän sai siitä tuomion lakien mukaan. Kiistan toiselle osapuolelle häntä ei kuitenkaan luovutettu.

Vanhan testamentin lainsäätäjät puolustivat pakolaisten, vierasmaalaisten ja -heimoisten perusoikeuksia ja varoittivat kansaa käyttämästä hyväkseen heidän ahdinkoaan. Syyt pakolaisuuteen olivat pitkälti samoja kuin tänäkin päivänä: sodat, nälänhädät, vainot ja luonnonkatastrofit. Kansaa opetettiin selkeästi solidaarisuuteen ja yhteisvastuuseen.

Jos kirkko turvapaikkana -käytäntöä ajatellaan lähimmäisenrakkauden näkökulmasta, Raamatun opetus on yksiselitteinen. Sekä kultainen sääntö että rakkauden kaksoiskäskehdottavat lähimmäisen rakastamiseen. Jeesuksen puheissa ja opetuksissa nousee toistuvasti esiin lähimmäisestä huolehtiminen. Matteuksen evankeliumissa Jeesus kuvaa viimeistä tuomiota seuraavasti: ”Sitten kuningas sanoo oikealla puolella olevilleen: ’Tulkaa tänne, te Isäni siunaamat. Te saatte nyt periä valtakunnan, joka on ollut valmiina teitä varten maailman luomisesta asti. Minun oli nälkä, ja te annoitte minulle ruokaa. Minun oli jano, ja te annoitte minulle juotavaa. Minä olin koditon, ja te otitte minut luoksenne. --- Totisesti: kaiken, minkä olette tehneet yhdelle näistä vähäisimmistä veljistä, sen te olette tehneet minulle.’” (Matt. 25:31–46)

Kirkko turvapaikkana -käytäntöön liittyy moraalinen haaste. Lähimmäisenrakkauden toteuttaminen äärimmäisessä tilanteessa, jossa turvapaikanhakijaa uhkaa karkotus, vaatii tottelemattomuutta vallitsevia lakeja kohtaan. Kristillinen etiikka menee edelle silloin, kun sen ja valtion lain välillä on ristiriit-

ta. ”Ennemmin meidän tulee totella Jumalaa kuin ihmisiä”, todetaan Apostolien teoissa (5:29).

Uudessa katolisessa katekismuksessa otetaan asiaan selkeä kanta: ”Kansalainen on omantuntonsa mukaan velvoitettu olemaan tottelematta viranomaisten lakeja ja säädöksiä, jos ne ovat ristiriidassa moraalisen järjestyksen, ihmisen perusoikeuksien tai evankeliumin kanssa. Tällaisen kansalaistottelemattomuuden oikeutus nousee siitä, että Jumalaa tulee totella enemmän kuin maan poliittista johtoa.”

Laki ja moraalit eivät ole toistensa synonyymeja, eikä laki moraalin mitta. Lait ovat usein moraalit ja moraalikäsityksiä konservatiivisempia; ne ovat ihmisten säätämiä kompromisseja. Moraalikäsitykset muuttuvat ihmisten arvojen muuttuessa. Myös uudet tiedot, kansainvälinen vuorovaikutus ja yhteiskunnan muuttuvat olosuhteet asettavat paineita lakien päivittämiselle. Kristillisessä etiikassa on muuttumaton ydin, evankeliumin lähimmäisenrakkauden etiikka, jonka tulkinnat uusissa konteksteissa ovat uudenlaisia.

3. Miten kirkot tarjoavat suojaa?

Kirkko turvapaikkana -tilanne syntyy aina turvaa hakevan aloitteesta. Turvapaikanhakija saattaa turvautua seurakuntaan silloin, kun hän on saanut kielteisen oleskelulupapäätöksen ja/tai karkotuspäätöksen Ulkomaalaisvirastolta. Jos seurakunta päätyy kirkkoturvan myöntämiseen, tarkoituksena on ennen kaikkea saada lisää aikaa, jotta turvapaikanhakijan lähtömaan tilanteesta tai muista asiaan vaikuttavista seikoista voitaisiin hankkia uusia tai aiempaa tarkempia tietoja.

Kun kirkon tiloihin, seurakunnan leirikeskukseen tai luostariin tulee turvaa pyytävä henkilö, paikalla olevien työntekijöiden pitää ottaa yhteys seurakunnan diakoniatyöntekijään tai siihen henkilöön, joka on nimetty maahanmuuttajatyön vastaavaksi. Tilanteesta on syytä ilmoittaa myös seurakunnan kirkkoherralle tai johtavalle pastorille.

Turvaa hakeva henkilö voi olla hädissään ja epätoivoinen. Tällaisessa tilanteessa hänet vastaanottaneiden pitäisi itse kyetä pysymään rauhallisina ja tyyntytellä hakijaa.

Seurakunnassa asiaa hoitavan henkilön kannattaa pyytää turvan hakijalta kaikki hänen tähänastista turvapaikkaprosessiaan koskevat asiakirjat. Jos papereita ei ole hakijalla itsellään, ne ovat todennäköisesti hänen asiaansa hoitavalla lakimiehellä. Turvapaikanhakijan lakimieheen on tärkeää olla muutenkin yhteydessä, koska hänellä on yleensä kokonaiskäsitys tilanteesta. Erityisesti lakimieheltä kannattaa kysyä, onko hakijan lähtömaan oloista tai hakijan siteistä Suomeen tullut sellaista uutta tietoa, joka voisi muuttaa tilanteen, jos asia voitaisiin käsitellä uudestaan.

Henkilön tilanteeseen liittyvät yleensä seuraavat asiapaperit:

- Poliisin kuulustelupöytäkirja henkilöllisyyden ja matkareitin selvittämiseksi mahdollisine täydennyksineen
- Ulkomaalaisviraston kuulustelupöytäkirja turvapaikan perusteiden selvittämiseksi
- Ulkomaalaisviraston kielteinen päätös
- Valitus kielteisestä päätöksestä Helsingin hallinto-oikeuteen
- Ulkomaalaisviraston lausunto valituksesta
- Lakimiehen vastine Ulkomaalaisviraston lausuntoon
- Täydennykset ja lisäselvitykset
- Mahdollisesti Helsingin hallinto-oikeuden kielteinen päätös.

Muita mahdollisia tilanteeseen liittyviä asiakirjoja ovat:

- Oleskelulupahakemukseen liittyvä aineisto
- Opiskelutodistukset, todistukset perhesiteistä, jne.
- Työsopimus, työlupalausunto
- Perheenkokoajan oleskelulupa
- Mahdolliset kielteiset päätökset ja niistä tehdyt valitukset

Seurakunnassa tilannetta selvittelevien ihmisten tulee käydä paperit läpi huolellisesti ja varata siihen riittävästi aikaa. Hakijalta itseltään ja hänen lakimieheltään kannattaa kysyä epäselviltä vaikuttavat asiat.

Internetistä voi etsiä hakijan lähtömaan tilanteeseen liittyviä tietoja. Tietoja voi kysyä myös lähetysjärjestöiltä, kansallisten ja maanosallisten kirkkojen neuvostoilta, Kirkkojen maailmanneuvostolta, Luterilaiselta maailmanliitolta sekä kirkkojen itsensä kautta. Hyviä englanninkielisiä lähteitä ovat muun muassa Amnesty Internationalin sivut www.amnesty.org ja kansainvälisen ihmisoikeusjärjestön Human Rights Watchin sivut www.hrw.org. Yhdysvaltain ulkoministeriön ihmisoikeusraportit löytyvät sivulta www.state.gov. Saksaksi löytyy aineistoa sivulta www.asyl.net.

Hakukoneiden avulla voi löytää esimerkiksi hakijan kotimaassa toimivien järjestöjen ja puolueiden sivuja yhteystietoineen. Niiden kautta voi pyytää tietoja maan tilanteesta. Tietoja kannattaa verrata siihen, mitä hakijan asiapapereissa sanotaan ja mitä hän itse kertoo omasta ja maansa tilanteesta.

Turvapaikan tarpeen arviointi on vaikea asia sekä viranomaisille että hakijaa auttaville tahoille. Toiminta perustuu jossitteluun: Mitä henkilölle todennäköisesti tapahtuu, jos hänet palautetaan kotimaahansa? Puhutaan siis asioista, joita ei vielä ole tapahtunut eikä välttämättä tapahdukaan. Turvapaikanhakija kokee tilanteen todennäköisesti hyvin traumaattisena, ja on levoton. Auttavien henkilöiden on kyettävä pysymään rauhallisina ja kriittisinä. Hakijalle ei pidä sanoa mitään, mistä ei olla täysin varmoja. Kieliongelmat, kaoottinen tilanne, stressi ja usein juridisesti monimutkainen asetelma lisäävät väärinkäsityksen riskiä. Asian vakavuus johtaa siihen, että tahattomastikin syntyneet pettymykset tekevät kipeää kaikille.

Kun seurakunnassa pohditaan turvan myöntämistä ja avustamisprosessin käynnistämistä, keskeisiä kysymyksiä ovat:

1. Onko hakijan tilanne hänen kotimaassaan uskottavasti niin vakava kuin hän itse väittää?
2. Onko hakijan kertomus sisäisesti johdonmukainen? Mikä on sen yhdenpitävyys kyseisen maan muiden tapahtumien kanssa?
3. Onko vapaaehtoiselle kotiinpaluulle minkäänlaisia edellytyksiä?
4. Olisiko hänellä mahdollisuuksia saada oleskelulupa muilla keinoilla kuin pakolaisena? Onko hänellä Suomessa esimerkiksi puoliso, lapsi, opiskelupaikka tai työpaikka? Onko tilanne niin vakava, että hän ei voisi olla kotimaassaan edes uuden oleskelulupahakemuksen käsittelyaikaa eli noin yhtä vuotta? Onko hänellä mahdollisuus saada opiskelupaikka?
5. Millä perusteilla Ulkomaalaisvirasto ja Helsingin hallinto-oikeus ovat hylänneet hakemuksen? Millaista näyttöä tarvittaisiin, jotta hylkäämisperusteet voitaisiin osoittaa vääriksi? Saattaisiko johonkin kohtaan löytyä lisää todisteita?

Miten kirkkoturvapaikkatilanteesta tiedotetaan?

Kun seurakunta on päättänyt tarjota kirkkoturvapaikan, on suositeltavaa ilmoittaa siitä maasta poistamisesta vastaavalle poliisiviranomaiselle. Ulkomaalaisen käännättämisen täytäntöönpanosta huolehtii sen paikkakunnan poliisi, jossa ulkomaalainen on asunut kielteisen päätöksen tultua voimaan. Seurakuntaneuvoston tai muun päättävän elimen pöytäkirja on riittävä dokumentti. Päätös perusteluineen on hyvä toimittaa poliisille kirjallisena ja henkilökohtaisesti, jotta vastuuhenkilö voi esittäytyä poliisille. Tilannetta voidaan samalla tarvittaessa selvittää puolin ja toisin.

Poliisi on turvapaikka- ja oleskelulupa-asioissa ainoastaan täytäntöönpanoviranomainen eikä aina edes tiedä, mistä syystä turvapaikkahakemus on hylätty. Poikkeuksen säännöstä muodostavat Suomen kansalaisen perheenjäsenet, joiden perhesiteeseen perustuvissa oleskelulupa-asioissa päätöksen tekee paikallispoliisi.

Ilmoittajan on hyvä ottaa mukaan etukäteen sovitun lakimiehen puhelinnumero, koska tilanne voi olla poliiseillekin uusi. Ilmoittaja saattaa joutua rikoksesta epäiltynä kuulusteluun. Lakimiehen on tärkeää olla kuulustelussa mukana avustajana, koska tilanne on joka suhteessa poikkeuksellinen ja juridisesti haastava.

Kirkkoturvapaikkatilanteesta voidaan tiedottaa myös tiedotusvälineille, jos mediajulkisuuden arvioidaan hyödyntävän turvapaikan saaneiden asiaa. Jokainen tilanne on kuitenkin arvioitava erikseen. Tiedotusvälineisiin voidaan olla yhteydessä vain autettavien henkilöiden suostumuksella.

Onko kirkon käyttäminen turvapaikkana rikollista?

A. Rikokset viranomaisia vastaan?

Rikoksista viranomaisia vastaan säädetään rikoslain 16. luvussa. Tällaisia rikoksia ovat virkamiehen vastustaminen, virkamiehen väkival-

tainen vastustaminen, haitanteko virkamiehelle sekä niskoittelu poliisia vastaan.

Kirkon käyttäminen turvapaikkana tässä julkaisussa kuvatulla tavalla ei ole virkamiehen vastustamista eikä haitantekoa virkamiehelle. Seurakuntalaiset eivät käy virkamiehiin käsiksi. Toiminta ei ole myöskään haitantekoa virkamiehelle, koska poliisi on alusta pitäen tietoinen siitä, missä turvapaikanhakija on. Kirkolla ei ole rikosoikeudellista erityisasemaa, joten poliisi voi halutessaan tulla seurakunnan tiloihin hakemaan turvapaikanhakijan pois.

Ohjeiden mukaan toimittaessa myöskään niskoittelun tunnusmerkitö ei täyty. Rikoslain 16. luvun 4 § mukaan ”joka jättää noudattamatta poliisimiehen yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka tehtävän suorittamiseksi toimivaltansa rajoissa antaman käskyn tai kiellon, voidaan tuomita niskoittelusta poliisia vastaan”.

Poliisilain 45 § mukaan ”jokainen 18–54-vuotias on kykyjensä mukaan velvollinen avustamaan poliisia hengenvaarassa olevan kadonneen etsimisessä, ihmishengen pelastamisessa, loukkaantuneen auttamisessa sekä huomattavan omaisuusvahingon tai ympäristöhaitan torjumisessa”.

Poliisin auttaminen karkotettavien ulkomaalaisten tai rikoksesta epäiltyjen kiinniottamisessa ei kuulu yleisiin kansalaisvelvollisuuksiin, vaan on yksinomaan poliisin tehtävä. Jos poliisi käskää seurakunnan aktiivia ottamaan kirkossa piileskelevät turvapaikanhakijat kiinni ja toimittamaan heidät poliisille, käskyä ei tarvitse noudattaa, koska se ei perustu lakiin. Tällaisen käskyn rikkominen ei siis ole niskoittelua poliisia vastaan.

Poliisi ei voi myöskään toimivaltansa puitteissa määrätä esimerkiksi kirkkoherraa tai suntiota häätämään turvapaikanhakijoita kirkon tiloista. Jos seurakunnan päättävä elin on tehnyt asianmukaisessa järjestyksessä päätöksen kirkon käyttämisestä turvapaikkana, seurakunnan työntekijä rikkoo virkavelvollisuuttaan, jos hän tottelee tällaista poliisin määräystä.

B. Ulkomaalaisrikkomus ja sen yllytys?

Kun poliisi aloittaa valmistelut ulkomaalaisen maasta poistamiseksi, poliisi määrää ulkomaalaiselle yleensä ilmoittautumisvelvollisuuden. Ulkomaalaisen on ilmoitauduttava poliisille tavallisesti kerran tai kahdesti viikossa tiettyyn kellonaikaan. Ilmoittautumisvelvollisuuden tahallinen laiminlyönti on ulkomaalaisrikkomus, josta seuraa sakko-rangaistus.

Rikoslain 5. luvun 5 § mukaan ”joka tahallaan taivuttaa toisen tahalliseen rikokseen tai sen rangaistavaan yritykseen, tuomitaan yllytyksestä rikokseen kuten tekijä.” On periaatteessa tulkittavissa, että henkilöt, jotka osallistuvat päätöksentekoon kirkkoturvapaikan myöntämisestä ilmoittautumisvelvolliselle turvapaikanhakijalle, voitaisiin tuomita yllytyksestä ulkomaalaisrikkomukseen. Riski on kuitenkin varsin pieni, lähes olematon.

4. Kirkkojen kokemuksia käytännöstä

Kirkko turvapaikkana -käytäntö on tunnetumpi muissa Pohjoismaissa ja Keski-Euroopassa kuin Suomessa. Monissa maissa kirkot ovat soveltaneet vanhoja periaatteita ja kehittäneet niiden pohjalta nykypäivään soveltuvia käytäntöjä. Seurakuntia on ohjeistettu kirkko turvapaikkana -tilanteiden varalta jo etukäteen. Kirkko turvapaikkana -periaatteisiin on otettu kantaa esimerkiksi Norjan kirkossa, Saksan evankelisessa kirkossa sekä Britannian ja Irlannin kirkkojen neuvostossa.

Alankomaat

Alankomaiden kirkkojen neuvoston ihmisoikeustyöryhmä julkaisi jo vuonna 1982 raportin kirkko turvapaikkana -teemasta. Turvapaikkatilanteita syntyi sekä turvapaikanhakijoiden että sääntelemättömien siirtolaisten eli maassa vailla virallisia asiakirjoja ja asemaa oleskelevien takia. Groningenin kirkot tarjosivat turvapaikan Sri Lankasta ja Syyriasta tulleille perheille 1980-luvun lopussa. Näiden turvapaikkatilanteiden pohjalta syntyi kansainvälinen ja kirkkojenvälinen verkosto INLIA, joka tarjoaa seurakunnille tietoa ja tukea käytännön tilanteissa.

Saksa

Saksassa perustettiin vuonna 1994 ekumeeninen järjestö Ökumenische Bundesarbeitsgemeinschaft Asyl in der Kirche (BAG), joka koordinoi kirkko turvapaikkana -toimintaa. BAGista on kasvanut erittäin merkittävä, valtakunnanlaajuinen verkosto seurakuntia, jotka ovat sitoutuneet olemaan mukana kirkko turvapaikkana -toiminnassa. Verkosto toimii tiedonvälittäjänä seurakuntien välillä, järjestää koulutusta ja pitää kirkko turvapaikkana -käytäntöä esillä sekä kirkoissa että julkisuudessa.

Seurakuntien toiminnan ansiosta useat kielteiset turvapaikkapäätökset on muutettu myönteisiksi.

Iso-Britannia

Ensimmäiset kirkko turvapaikkana -tilanteet syntyivät Iso-Britanniassa vuonna 1985. Määrällisesti turvapaikkatilanteita on ollut vähemmän kuin Alankomaissa, mutta monet niistä ovat saaneet paljon julkisuutta. Seurakunnille on laadittu kirjallisia ohjeita kirkko turvapaikkana -toiminnasta. Churches' Commission for Racial Justice -järjestö on julkaissut Sanctuary-nimisen ohjeiston, jossa kirkko turvapaikkana -käytännön taustoja ja käytäntöjä selvitetään varsin perusteellisesti.

Norja ja Ruotsi

150 norjalaista seurakuntaa avasi kirkkonsa turvapaikaksi lähes sadalle karkotusuhan alaiselle Kosovon albaanille vuonna 1993. Norjan luterilainen piispainkokous joutui reagoimaan tilanteeseen ja antoi seurakunnille ohjeistuksen siitä, kuinka toimia kirkko turvapaikkana -tilanteissa. Enimmillään Norjan kirkon seurakuntien tiloissa on ollut yhtä aikaa 500–600 turvapaikanhakijaa.

Kirkko turvapaikkana -käytäntö on tunnettu myös Ruotsissa. Siellä on käyty keskustelua kristittyjen kansalaistottelemattomuudesta, jollaisena turvapaikan tarjoamista voidaan pitää. Tunnetuin kirkkoturvapaikkana käytetty paikka on Uppsalan lähistöllä sijaitseva Alsiken luostari, missä luterilaiset nunnat ovat pitäneet huolta lukuisista pakolaisista. Uppsalan arkkipiispa on tukenut luostarin toimia voimakkaasti, mikä on herättänyt julkista keskustelua.

Vuonna 1993 katolinen kirkko Ruotsissa ehdotti, että kirkkoturvapaikka pitäisi tunnustaa myös laissa, mutta hallitus ei taipunut ehdotukseen. Myöhemmin samana vuonna kirkkoturvapaikkaa loukattiin, kun poliisi tunkeutui Alsiken luostariin ja karkotti lukuisia turvapaikassa olleita. Sittemmin vastaavia loukkauksia ei ole tapahtunut.

Ruotsin kirkot käynnistivät keväällä 2005 laajasti yhteiskuntaa aktiivoivan pääsiäiskampanjan (Påskuppropet) jonka avulla vedottiin tuhansien maassa ilman oleskelulupaa elävien ihmisten täyden armahduksen puolesta. Samaan aikaan Ruotsin kirkkojen kristityt piilottivat ihmisiä koteihinsa. Kampanjan tuloksena ulkomaalaislakiin tuli helppo-

tuksia ja oleskelulupia myönnettiin runsaasti. Lisätietoja asiasta löytyy verkosta: Svenska Kristna Råd, www.skr.org.

Kirkko turvapaikkana -käytännön avulla on saavutettu merkittäviä tuloksia eri puolilla maailmaa. Asiapapereissa on ollut käänkösvirheitä ja tulkinnassa hyvin usein väärinymmärryksiä, jotka kirkkojen aktiivisuuden johdosta on saatu oikaistuksi. Henkensä ja turvallisuutensa puolesta pelkääville on saatu myönteisiä turvapaikkapäätöksiä ja tuhansille vailla oleskelulupaa oleville työntekijöille laillinen asema. Käytännön työ sekä ihmisten oikeuksien ja turvallisuuden puolustaminen, työläydestään huolimatta, ovat vahvistaneet ja uudistaneet seurakuntia.

Kirkko turvapaikkana -käytännön historiallista taustaa

Kirkko turvapaikkana -periaate on hyvin vanha. Se perustuu ajatukseen, että uskonnollisen yhteisön jumalanpalveluspaikka on pyhä ja yksin Jumalan hallinnassa. Maallisen esivallan käskyvalta ei ulotu sakraalitilaan.

Vanhassa testamentissa temppele näyttäytyy tällaisena turvapaikkana. Kristinuskon kautta traditio sakraalitilasta eli kirkosta turvapaikkana on siirtynyt eurooppalaiseen kulttuuriin ja varhaiseen läntiseen oikeuskäytäntöön. Myös luostarit ovat menneinä vuosisatoina tarjonneet muuriensa sisältä turvapaikan vainotuille ihmisille.

Kirkko turvapaikkana -toiminta aktivoitui Euroopassa toisen maailmansodan juutalaisvainojen myötä. Kyse ei kuitenkaan ollut avoimesta turvapaikkatoiminnasta, sillä juutalaisia piilotettiin natsien vainolta. Varsinaisesti nykyisenkaltainen turvapaikkatoiminta käynnistyi useissa Euroopan maissa 1970-luvulla turvapaikanhakijoiden ja sääntelemättömien

siirtolaisten aloitteesta. Käytännön juuret ovat Yhdysvalloissa, jonne 1970- ja 1980-lukujen taitteessa alkoi pyrkiä runsaasti siirtolaisia Keski-Amerikan sisällissotia käyvistä maista.

Pohjoismaisessa oikeuskäytännössä tunnetaan vanha käsite kirkkorauha, joka heijastelee käsitystä kirkkotilan pyhyydestä. Pohjoismainen tapaoikeus piti kirkkorauhan rikkomista erittäin raskauttavana. Tanskassa kirkkorauhan traditiota on sovellettu myös nykytilanteessa turvapaikanhakijoiden pyydettyä suojelua.

5. Maailman pakolaistilanne ja turvapaikanhakijat Suomessa

Pakolainen on henkilö, joka nauttii kansainvälistä suojelua kotimaansa ulkopuolella. Hän on joutunut jättämään maansa esimerkiksi ihmisoi-keusloukkauksien, sodan tai levottomuuksien vuoksi. Tällä hetkellä pakolaisia arvioidaan olevan noin 19 miljoonaa, ja he tulevat mm. Afganistanista, Burundista, Kongon demokraattisesta tasavallasta, Somaliasta, Sudanista ja Palestiinasta.

Maansisäinen pakolainen on henkilö, joka on joutunut jättämään kotinsa, mutta ei ole lähtenyt kotimaastaan. Maansisäisiä pakolaisia arvioidaan olevan maailmassa noin 25 miljoonaa, eniten Sudanissa, Kongon demokraattisessa tasavallassa, Kolumbiassa, Ugandassa, Irakissa ja Algeriassa.

The International Organization for Migrationin (IOM) arvion mukaan maailmassa oli noin 191 miljoonaa siirtolaista vuonna 2005, mikä on kolme prosenttia koko maapallon väestöstä. Euroopassa arvioidaan olevan 7–8 miljoonaa sääntelemätöntä siirtolaista.

Euroopan unionin jäsenmaat ovat pyrkineet luomaan yhteisiä maa-hanmuutto- ja pakolaiskäytäntöjä. Turvapaikanhakijoiden kohteluun liittyvät käytännöt harmonisoitiin EU-maiden kesken vuonna 2004. Vuoden 1999 EU-huippukokouksessa Tampereella jäsenmaat linjasivat, että EU:n pakolaispolitiikka perustuu Geneven pakolaissopimuksen täyteen ja inklusiiviseen tulkintaan kuitenkin niin, että ketään ei lähetetä takaisin, jos on oletettavissa, että kyseinen henkilö joutuu kotimaassaan vainon kohteeksi.

Turvapaikanhakijoiden kohtelu vaihtelee kuitenkin edelleen maittain. Yleisesti voidaan sanoa käytäntöjen kiristyneen ja turvaa hakevien aseman heikentyneen. Kansainvälinen suojelujärjestelmä on kriisissä.

YK:n Genevessä vuonna 1951 allekirjoitetussa pakolaissopimuksessa ja sen vuonna 1966 laaditussa lisäpöytäkirjassa pakolainen määritellään henkilöksi, joka "oleskelee kansalaisuusvaltionsa tai pysyvän oleskeluvaltionsa ulkopuolella sen johdosta, että hänellä on perustellusti aihetta pelätä joutuvansa siellä vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tietyn yhteiskunnallisen ryhmän jäsenyyden tai poliittisen mielipiteen johdosta ja on pelkonsa vuoksi haluton turvautumaan sanotun valtion suojeluun".

Vaikka poliittisen pakolaisuuden määritelmä on edelleen ajankohtainen, sen ulkopuolelle jää useita muita syitä, joiden takia ihmiset ovat pakotettuja jättämään kotinsa. Ihmiset pakenevat nälänhätää, sotaa tai luonnonkatastrofeja, mutta eivät voi hakea tai saada turvapaikkaa muista maista, koska eivät täytä pakolaisuuden kriteerejä.

Turvapaikanhakijat Suomessa

Ulkomaalaisviraston tammikuussa 2007 julkaisemien alustavien tietojen mukaan Suomesta haki vuonna 2006 turvapaikkaa 2 316 henkilöä. Määrä on 35 prosenttia pienempi kuin vuonna 2005, jolloin hakijoita oli 3 574 henkilöä.

Vuonna 2006 eniten hakijoita tuli Bulgariasta, Irakista, Serbiasta ja Montenegrosta, Venäjältä ja Valko-Venäjältä. Muissa muissa Euroopan maissa turvapaikanhakijoiden määrät ovat huomattavasti suurempia. Esimerkiksi Ruotsista haki vuonna 2004 turvapaikkaa 23 161 henkilöä ja Norjasta 7 945 henkilöä. Koko Euroopan alueelta turvapaikkaa haki 374 000 henkilöä vuonna 2005.

Turvapaikanhakijat ja päätökset Suomessa 2002–2006

(Lähde: Ulkomaalaisvirasto)

Vuosi	Hakijat	Myönteiset päätökset				Kielteiset päätökset	Rauenneet
		A	B	C	Yhteensä		
2002	3 443	14	250	327	591	2 312	431
2003	3 221	7	142	345	494	2 443	383
2004	3 861	29	206	565	800	3 418	546
2005	3 574	12	141	444	597	2 472	370
2006	2 324	38	85	495	618	1 481	287

A Turvapaikka

B Oleskelulupa suojelun tarpeen vuoksi

C Oleskelulupa muista syistä

Vuoden aikana vireille tulleiden hakemusten käsittely ja päätöksenteko siirtyvät osissa tapauksia seuraavaan vuoteen. Vuonna 2006 turvapaikkahakemusten keskimääräinen käsittelyaika normaalimenettelyssä oli noin 212 vuorokautta ja nopeutetussa menettelyssä 63 vuorokautta.

Turvapaikanhakijoiden lisäksi Suomi vastaanottaa vuosittain pakolaisia YK:n pakolaisjärjestön kanssa sovitun kiintiön mukaisesti. Suomen pakolaiskiintiö on ollut jo useiden vuosien ajan 750 henkilöä vuodessa. Lisäksi Suomeen tulee pakolaisia perheen yhdistämisen kautta. Suomessa asuvalla pakolaisella on mahdollisuus saada lähiomaisensa, puoliso ja alaikäiset lapset, luokseen. Perheen yhdistämisen kautta saapuu vuosittain 200–400 henkilöä. Kaiken kaikkiaan Suomeen on viime vuosina tullut alle 2 000 pakolaista vuodessa. Kansainvälisesti katsoen Suomen pakolaismäärät ovat pieniä: 1970-luvun alun jälkeen Suomeen on saapunut yhteensä noin 26 000 pakolaista.

Turvapaikan hakeminen Suomesta

Suomessa turvapaikkaa voi hakea heti rajalla tai maahantulon jälkeen poliisilta. Hakemuksen jättämisen jälkeen turvapaikanhakijalle järjestetään tilapäinen asuinpaikka vastaanotokeskuksesta. Turvapaikkahakemuksen käsitteleminen alkaa turvapaikkatutkinnalla. Aluksi selvitetään turvapaikanhakijan henkilötiedot ja matkareitti. Tunnistamista varten otetaan valokuva ja sormenjäljet. Tämän jälkeen turvapaikanhakijaa puhutellaan Ulkomaalaisvirastossa. Puhuttelun tarkoituksena on selvittää turvapaikan hakemisen perusteet. Puhuttelussa pyritään selvittämään, millaisen vainon, epäinhimillisen kohtelun tai ihmisoikeusloukkauksen kohteeksi turvapaikanhakija on joutunut.

Päätöksen turvapaikan myöntämisestä tekee Ulkomaalaisvirasto. Päätös perustuu turvapaikkatutkinnassa saatuihin tietoihin. Päätökseen vaikuttavat myös tiedot asuinmaasta ja sen ihmisoikeusoloista.

Turvapaikanhakijalle voidaan myöntää pakolaisstatus, mikäli hänellä on perusteltu aihe pelätä asuinmaassaan vainoa, jonka syynä on alkuperä, uskonto, kansallisuus, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuuluminen tai poliittinen mielipide.

Mikäli turvapaikanhakija ei saa turvapaikkaa, hänelle voidaan myöntää oleskelulupa suojelun tarpeen perusteella. Turvapaikanhakija voi saada oleskeluluvan, mikäli häntä uhkaa kotimaassaan kuolemanrangaistus, kidutus tai muu epäinhimillinen kohtelu. Turvapaikanhakijalle voidaan myöntää oleskelulupa myös silloin, kun palauttaminen kotimaahan ei ole mahdollista esimerkiksi aseellisen selkkauksen tai ympäristökatastrofin vuoksi.

Jos turvapaikanhakija tulee turvalliseksi määritellystä turvapaikka- tai alkuperämaasta, hänen hakemuksensa voidaan käsitellä nopeutetusti. Tässä tapauksessa Ulkomaalaisvirasto käsittelee hakemuksen seitsemän päivän kuluessa puhuttelusta. Poliisi voi poistaa turvapaikanhakijan maasta kahdeksan päivän kuluttua käännytyspäätöksestä.

Kielteisen päätöksen saavat myös ne hakijat, joiden hakemus katsotaan ”ilmeisen perusteettomaksi” eli jos hakemuksen perusteena ei ole vakavia ihmisoikeusloukkauksia tai jos turvapaikkamenettelyä on käytetty väärin.

Ulkomaalaisviraston päätöksistä on mahdollista valittaa Helsingin hallinto-oikeuteen.

Mikä on Dublin-asetus?

Dublin-asetuksen mukaan se EU:n jäsenvaltio, josta henkilö ensimmäisenä hakee turvapaikkaa, on velvollinen käsittelemään hakemuksen loppuun asti. Kaikilta yli 14-vuotiailta EU-maihin tulevilta turvapaikanhakijoilta otetaan sormenjäljet. Sormenjälkien perusteella jäsenmaat voivat tarkistaa, onko hakija jo hakenut turvapaikkaa jostakin toisesta EU-maasta.

Dublin-turvapaikanhakijalla tarkoitetaan henkilöä, joka on ollut rekisteröitynä hakijaksi jossain toisessa EU-maassa, mutta ei välttämättä ole vielä saanut päätöstä hakemukseensa.

Dublin-asetukseen perustuvan menettelyn ongelmana on ensinnäkin se, että EU-maat soveltavat pakolaisten suojelun kriteereitä varsin vaihtelevasti. Jäsenvaltiot ovat olleet haluttomia luomaan todellista yhteistä järjestelmää, sillä se vaatisi

maiden omien lainsäädäntöjen ja turvapaikkajärjestelmien muuttamista. EU-maiden turvapaikkapolitiikoissa onkin runsaasti erilaisuuksia.

Ongelmallista on myös se, että turvapaikanhakijoille annetaan kielteisiä päätöksiä, vaikka heitä ei kotimaan huonon turvallisuustilanteen vuoksi pystytä palauttamaan kotimaahansa. Myös ”turvallisen maan” käsitteeseen liittyy ongelmia: sellaiseksi virallisesti määritelty maa ei välttämättä ole turvallinen kaikille asukkailleen. Tästä syystä EU:n kaavai-lemia, kaikkia jäsenvaltiota sitovia turvallisten maiden listoja on vastustettu.

6. Yhteystietoja

Kotimaassa

Amnesty International
Ruoholahdenkatu 24 D
00180 Helsinki
(09) 586 0440
www.amnesty.fi

Caritas Finland r.y.
Maneesikatu 2 a
00170 Helsinki
(09) 135 7998
www.caritas.fi

FIDA International ry
Kantelettarenkuja 3
00420 Helsinki
(09) 566 0040
www.fida.info

Kidutettujen kuntoutuskeskus
Mäkelänkatu 58-60, 4. krs.
00510 HELSINKI
(09) 7750 4584
kitu@hdl.fi

Kirkon ihmisoikeusasiain neuvottelukunta KION
Ev.lut. kirkon kirkkohallitus/Kirkon diakonia ja yhteiskuntatyö
(09) 1802 210 (ihmisoikeussihteeri)
<http://www.evl.fi/kion>

Kirkon Ulkomaanapu
Luotsikatu 1 A
00160 Helsinki
(09) 18021
www.kua.fi

Ortaid - Ortodoksisen kirkon ulkomaanapu ry
Korvatunturintie 2
00970 Helsinki
(09) 3411 034, fax (09) 3411 030
www.ort.fi/ortaid
ortaid@ort.fi

Pakolaisneuvonta ry
Mannerheimintie 40 D 79
00100 Helsinki
(09) 251 9000
www.pakolaisneuvonta.fi

Pelastusarmeija
Uudenmaankatu 40
00120 Helsinki
(09) 681 2300
www.pelastusarmeija.fi

Suomen ekumeeninen neuvosto
PL 185
00161 Helsinki
(09) 180 2369
www.ekumenia.fi

Suomen evankelis-luterilainen kirkko
Maahanmuuttajatyön sihteeri
Kirkkohallitus
Satamakatu 11
00160 Helsinki
(09) 1802 410

Suomen Punainen Risti
Tehtaankatu 1 A
PL 168
00140 Helsinki
(09) 12 931
www.redcross.fi

Ulkomaalaisvirasto
Lautatarhankatu 10
00580 Helsinki
(09) 476 5500
www.uvi.fi

Kansainvälisiä

Human Rights Watch
Avenue des Gaulois, 7
1040 Brussels
Belgium
+32 (2) 732 2009
hrwbe@hrw.org
www.hrw.org

Lutheran World Federation
<http://www.lutheranworld.org/>

PICUM (Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants)
Gaucheretstraat 164
1030 Brussels
Belgium
+32 (2) 274 1439
www.picum.org

UNHCR
Ynglinggatan 14, 6 tr
11347 Stockholm
Sverige
+46 8 457 48 80
www.unhcr.fi

World Council of Churches
<http://www.wcc-coe.org/>

Kirkko turvapaikkana -käytäntö on demokraattisen valtion vahvistamista. Käytännöllä edistetään ihmisoikeuksia ja perustuslaissa taattuja perusoikeuksia.

Piispa Wolfgang Huber, Berliini

ISBN 978-952-9529-42-1

ISSN 0784-350X